

Örebro 2019-03-14

YTTRANDE

Dnr 2019-01 AG/JH

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Handläggare: Anna Gabrielsson

En arvsfond i takt med tiden – En översyn av regelverket kring Allmänna Arvsfonden (SOU 2018:70) Dnr S2018/04805/FST

Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning, DHB, är en föräldraorganisation som startade 1949 och aktivt arbetar för att våra målgrupper ska vara delaktiga, jämlika samt ha inflytande i ett tillgängligt samhälle. Även barn med ytterligare funktionsnedsättningar är en viktig grupp inom vår organisation. Grunden för våra ställningstaganden är våra samlade erfarenheter i förbundet. Viktiga dokument för vårt arbete är *Barnkonventionen* och *FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Vårt arbete utgår även från Sveriges språklag, som ger svenskt teckenspråk ställning motsvarande de nationella minoritetsspråken.

Riksförbundet DHB anser att det är viktig och angeläget att göra en översyn av Allmänna Arvsfondens roll och verksamhet. Vi är därför positiva till att en utredning nu har fått arbeta och komma med förslag. Redan för tre år sedan i vårt svar på utredningen om ett förstärkt civilsamhälle¹ välkomnade Riksförbundet DHB utredningens förslag om en översyn av kriterierna för stöd ur Allmänna arvsfonden.

¹ Palett för ett stärkt civilsamhälle SOU 2016:13

Sammanfattning

Riksförbundet DHB ställer sig positiv till utrednings förslag, och vi väljer här att lämna synpunkter på delar av avsnitten 5, 6 och 7. Vi har endast synpunkter på den del som omfattar frågor som berör ideella organisationer.

Riksförbundet DHB upplever att Arvsfondens arbete på många sätt genomsyras av grundläggande demokratiska värderingar som inkludering, delaktighet och tillgänglighet, men en tydlig form för hur demokrativillkoret prövas i en organisation kan bara öka transparensen och legitimiteten för Arvsfondens verksamhet och förutsägbarheten vid ansökningsförfarandet.

Riksförbundet DHB välkomnar en översyn av ansökningskriterierna eftersom vi anser att som de ser ut idag, kan leda till osäkerhet inför en ansökan. Det krävs väsentliga resurser för att göra en komplett ansökan, och det kan vara så att många mindre organisationer därför väljer att prioritera bort att göra en ansökan eftersom utfallet är oförutsägbart.

Riksförbundet DHB ser ett växande behov av att projektets karaktär kan behöva påverka den tid som projektet pågår. Vi utvecklar vårt resonemang i vårt svar under avsnitt 6.

Riksförbundet DHB ställer sig positiva till utredningens förslag att stöd inte få lämnas till en organisation som främjar, uppmanar till eller försvarar terrorism eller som i övrigt inte respekterar mänskliga rättigheter.

5.2 Demokrativillkor som förutsättning för statsbidrag m.m.

5.2.1 Arvsfondsdelegationens demokrativillkor

Det finns idag inget krav på att de organisationer som beviljas stöd från Arvsfonden ska uppfylla någon form av demokrativillkor, men det har framgått av praxis. Det är vedertagna definitioner såsom att organisationens verksamhet ska vila på demokratisk grund och att organisationens stadgar inte får strida mot demokratins idéer. Ingen organisation har fram till

idag fått avslag på sin ansökan med motiveringen att de inte uppfyller demokrativillkoret, eller att ett ingånget avtal avbrutits av de skälen, detta säger dock väldigt lite om huruvida organisationerna lever upp till demokrativillkoret. Det säger inte heller något om organisationen är demokratiskt uppbyggd, har ett demokratiskt arbetssätt eller respekterar de mänskliga rättigheterna, efter att de har beviljats medel från Arvsfonden. Riksförbundet DHB anser därför att det finns ett behov av en ökad rättssäkerhet och att ett sådant villkor därför bör formuleras.

Riksförbundet DHB upplever att Arvsfondens arbete på många sätt genomsyras av grundläggande demokratiska värderingar som inkludering, delaktighet och tillgänglighet, men en tydlig form för hur demokrativillkoret prövas i en organisation kan bara öka transparensen och legitimiteten för Arvsfondens verksamhet och förutsägbarheten vid ansökningsförfarandet.

Utredningen redogör relativt ingående för hur Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor arbetar med att analysera bidragssökande organisationer som myndigheten de senaste åren har genomfört, Vårt förbund ser MUCF som ett gott exempel på hur kravet på demokrati kan uppfyllas. Vi anser att när det gäller den ideella sektorn ställer vår samhällsutveckling striktare krav på begreppet demokrati än tidigare. Idag är det vanligare att förekommer krav på snabba förändringar och resultat ofta i enskilda frågor. Vi ser att det påverkar den ideella sektorn genom att flera alternativa organisationsformer skapas och att dessa ofta präglas av ett mer kortvarigt engagemang i enskilda frågor. Detta per se behöver inte innebära en urholkning av synen på demokrati i organisationer, men vi anser att detta bör tas i beaktande vid säkerställande av demokrativillkoret.

6 Reformbehov

Riksförbundet DHB är eniga med utredningen om att vissa kriterier i ansökningsförfarandet till Arvsfonden är oklara och kan uppfattas som komplicerade. Vårt förbund har blivit beviljade flera projekt av Arvsfonden, men vi har även fått avslag på ansökningar och har vid några tillfällen haft svårt att förstå Arvsfondens resonemang, trots att vi har en hel del erfarenhet av att söka projekt. Otydlighet i kriterierna kan leda till osäkerhet inför en ansökan eftersom det

krävs väsentliga resurser för att göra en komplett ansökan, och många mindre organisationer väljer därför att prioritera bort att göra en ansökan eftersom utfallet är oförutsägbart.

Utredningen tar även upp att kunskapen om Arvsfonden har minskat inom olika grupper i samhället och att detta skulle vara en anledning till färre antal ansökningar. Detta stöds av exempelvis Statskontorets² rapport. Ökad information om Arvsfonden är bra, men den bör, för att uppnå avsedd verkan, då vara tydligare hur ansökningskriterier tolkas för att inte väcka felaktiga förväntningar. Generellt anser vi att Arvsfondsdelegationens praxis bör vara mer transparent och att kriteriernas tolkning och tillämpning tydligare för att uppnå en bättre förutsägbarhet. Vi menar att det skulle vara positivt för de som ansöker om projektmedel, för allmänhetens förståelse för vilka projekt som beviljas medel och för allmänhetens förtroende för Arvsfonden som samhällsaktör.

Vårt förbund svarade på utredningen för ett stärkt civilsamhälle. Det vi särskilt valde att uppmärksamma var då de förslag som fanns om att kunna bevilja projektbidrag för mindre omfattande projekt med kortare handläggningstid. Vi ansåg då som nu att det är en bra idé. Vi som organisation såg här en möjlighet att genomföra flera specifika, avgränsade projektidéer med lokal förankring. En annan viktig del i vårt svar var att vi under de senaste åren hade upplevt en ökad öppenhet från Arvsfonden, men att vi ansåg att det fanns en stor potential i en ännu mer utvecklad dialog som skulle kunna ge ytterligare effekt i att nå önskade resultat.

Riksförbundet DHB anser, såsom den tidigare utredningen också nämnde, att det nyskapandekriteriet kan uppfattas som begränsande och vi menar att det kan vara lämpligt med en översyn av stödkriterierna. Det finns svårigheter med att tolka ett kriterium som nyskapande, och vi är eniga med den tidigare utredningen om ett stärkt civilsamhälle, att det finns skäl för en omformulering för att göra det möjligt för ett bredare spektrum av projekt ska kunna beviljas. För mindre organisationer kan ett åtagande på tre år uppfattas som alltför långvarigt för att man ska våga ge sig in i det. Arvsfonden har en unik möjlighet att kunna bidra till att även mindre grupper i vårt samhälle kan få vara med och utveckla en ny verksamhet eller metod, och vår uppfattning är därför att även projekt av mindre omfattning bör kunna få möjlighet att genomföras. Vi representerar personer som är döva, har en hörselnedsättning eller språkstörning, och dessa funktionsnedsättningar i kombination med

² En arvsfond i tiden (SOU 2018:70) sid 109

andra. Inom vårt förbund finns mindre grupper av barn, ungdomar eller anhöriga som har diagnoser som endast några hundra i Sverige har. Med mindre medel och på kortare tid än tre år ser vi idag flera möjligheter tillsammans med våra medlemmar, men inga möjligheter till finansiering.

Projekt idag har inte sällan frågor om att lösa växande sociala och kulturella klyftor i samhället som utgångspunkt och det är frågor som kan behöva ett mer långsiktigt stöd för att ge resultat. Inom funktionshinderfrågorna ser vi att de sociala och kulturella klyftorna ger en komplexitet i samhället som innebär att flera dimensioner än tidigare måste tas i beaktande. Därför ser Riksförbundet DHB ett behov av att projektets karaktär kan påverka den tid som projektet pågår.

Vårt förbund delar den tidigare utredningens uppfattning att en ändring av de kriterier som gäller för att få bidrag ur Allmänna arvsfonden skulle kunna motivera fler organisationer att ansöka om projektfinansiering, vilket skulle leda till ett mer effektivt utnyttjande av de medel som finns i fonden.

7.4.2 Stöd ska inte få lämnas till en organisation med anknytning till terrorism eller som i övrigt inte respekterar mänskliga rättigheter

Riksförbundet DHB ställer sig positiva till utredningens förslag att stöd inte få lämnas till en organisation som främjar, uppmanar till eller försvarar terrorism eller som i övrigt inte respekterar mänskliga rättigheter.

Vi är helt eniga med utredningen i att ett demokrativillkor är, med tanke på den betydelse som medel från Arvsfonden har för det civila samhället, är särskilt betydelsefullt för Allmänna arvsfondens sökkriterier. Vi hänvisar här till vårt svar under 5.2.1). Liksom utredningen föreslår, anser vi det vara av stor vikt att demokrativillkoret regleras i lag.

7.4.3 Organisationers ansvar för företrädares agerande

Riksförbundet DHB ställer sig positivt till utredningens förslag att en organisation vars företrädare försvarar, uppmanar till eller främjar terrorism eller i övrigt inte respekterar mänskliga rättigheter endast får fortsatt stöd under förutsättning att de genast vidtar de åtgärder som behövs för att säkerställa att agerandet inte upprepas, och att de kan visa att de har vidtagit rimliga åtgärder för att försäkra sig om att företrädaren var lämplig för sitt uppdrag.

Vi är eniga med utredningen i att om skrivningen ska ha någon faktisk verkan bör ett demokrativillkor även omfatta ageranden av enskilda personer som på olika sätt företräder en organisation och således inte endast avse ageranden som kan tillskrivas organisationen i sig som juridisk person. Organisationen får anses ha en skyldighet och också en möjlighet att ha vetskap över hur företrädare agerar i verksamheten, både i offentliga sammanhang men även inom den egna organisationen. På grund av frågans karaktär kommer det alltid att vara en fråga om en bedömning i det enskilda fallet, dock bör faktorer som allvaret i personens agerande, koppling till organisationen, tiden det har pågått ha och vilken typ av organisation det är ha stark bäring. Exempelvis får det anses vara extra klandervärt om företrädare för en människorättsorganisation inte respekterar mänskliga rättigheter, eftersom just respekten och försvaret för mänskliga rättigheter ger organisationen legitimitet.

Dag som ovan

Jan Höglund

Ordförande Riksförbundet DHB

